

JOSEP TRUETA I RASPALL

Josep Trueta i Raspall va néixer a Barcelona, al Poble Nou, al número 236 del carrer Wad-Ras, el 27 d'octubre de 1897, a les 10 de la nit. Era el segon fill del matrimoni format per Rafael Trueta, metge, i Mercè Raspall. Els Trueta eren oriünds de Lleida i els Raspall de Sabadell.

El 1897, Espanya viu l'últim any del seu imperi colonial. La preocupació nacional era la guerra de Cuba, on van morir els nostres joves soldats, no sols per les ferides rebudes en el camp de batalla, sinó de vòmits, de paludisme i d'altres malalties tropicals. Els que tornaven eren una

nota trista tot al llarg i ample del país: Tornaven amb una pell groguenca, demacrats, disminuïts i esguerrats. L'agost, el president del Consell i cap d'un dels partits alternants en el poder, Antoni Cànovas, havia sofert un atemptat mortal a mans d'un anarquista italià.

La Barcelona on va discórrer la infantesa del nen Josep Trueta és una ciutat de mes de mig milió d'habitants. Les línies dels tramvies comencen a electrificar-se. Les famílies benestants installen el telèfon a casa seva i els primitius ascensors "hidràulics" constitueixen una gran novet-
I

Trueta en finalitzar la carrera (1921-22).

tat. Pels carrers circulen encara molts pocs automòbils i la gent s'atura a mirar-los amb una barreja d'admiració i de temor. A la plaça del Teatre, hi ha la primera parada de taxis amb sis cotxes a disposició del públic.

La infància de Trueta va ser la d'un nen feliç tot i que el pare educués els seus fills amb certa severitat, obligant-los a donar sempre el millor de si mateixos. Trueta va ser sempre un nen alt per la seva edat, ros, viu, entremaliat, infatigable, imaginatiu, a qui res no feia por. Va començar aviat a assistir a un parvulari del carrer de Mendizabal, no gaire lluny del teatre Romea.

Allí romandrà poc temps, ja que resultava massa ganàpia al costat dels nens de la seva edat: però també perquè en Josep quasi sabia llegir quan el seus companys gairebé no sabien ni fer ratlletes, perquè la seva mare va ser la primera mestra. Del

parvulari passà als Escolapis de la Ronda de Sant Pau, on es va estar fins el curs del 1909. El mes de maig fa la primera comunió juntament amb mig centenar de nens. Aquest grup d'alumnes seria l'últim que rebria la primera comunió a la bella església dels Escolapis, ja que del dilluns 26 de juliol al diumenge 1 d'agost, va esclatar la Setmana Tràgica originada per la repressió que va seguir la protesta popular contra la guerra del Marroc. L'església dels Escolapis va ser una de les catorze

Trueta l'any 1909.

La seva mare, Mercè Raspall de Trueta.

El seu pare, Rafael Trueta Secchi.

que van cremar i el seu col·legi un dels trenta-tres establiments docents que quedarien parcialment destruïts el matí del dimarts dia 27 de juliol de 1909.

Als Escolapis existien diverses seccions: la dels alumnes "Externs", els "vigilats", els "mig pensionistes" i els "recomanats". Els dos primers eren els catalogats com a "pobres". La discriminació social era tallant i despietada.

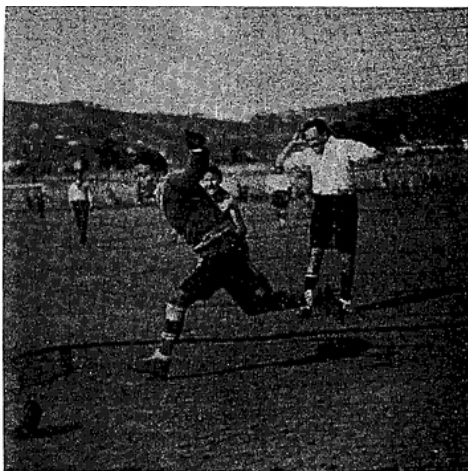
Dès que era un infant, Josep Trueta somiava que volia ser pintor. Un dia el seu pare el va portar a Taller-Estudi que l'artista Martínez Altés tenia al carrer de Pelai. Allí va començar a dominar els pinzells. L'aprenentatge el completaria després al taller d'en Baixes, al cañer del Pi.

La generació de Trueta coincideix amb el naixement del cinema i la seva infantesa anirà paral·lela amb la infància del Setè Art. En aquelles curtes pel·lícules trepi-

dants i borroses dels inicis, només la gent amb visió futurista va reconèixer en la cinematografia un art amb esdevenidor. Els més entusiastes eren els nens i això era un símptoma significatiu. Trueta recordaria sempre amb entusiasme algunes d'aquelles pel·lícules de la seva infantesa: "Robatori en el ràpid de Londres", "Explosió d'un automòbil", "Restitució d'un xec".

Durant la infantesa d'en Trueta, el personatge més important va ser l'avi patern: Josep Trueta, universitari de grans inquietuts i destacat militar del moviment progressista de l'època.

La seva inclinació pels assumptes públics malversaria gran part del patrimoni familiar. Fou empresonat i va viure a l'exili a causa de les conspiracions en què va participar i dels moviments insurreccionals del segle XIX. El nét sentia per l'avi

Trueta (el de blanc) jugant un partit.

una admiració sense límits. Josep Trueta estimava la natura, recomanava l'exercici físic i caminar era un dels seus passatemps predilectes. Va ser l'avi qui va transmetre al nét el gust per les llargues

caminades, per la política i per l'esport.

Els fets socials d'aquella època marcarien indefectiblement les persones que els van viure i per això ningú no va poder sentir-se aliè a l'ambient del terror ciutadà que vivia Barcelona els primers lustres d'aquest segle, i que li valdria a Barcelona el títol de la "ciutat de les bombes" a tot el món.

A la Rambla, a l'alçada del carrer del Carme, existia llavors un urinari públic instal·lat al mig del passeig. Un dia hi va esclatar una bomba, quan feia tan sols uns instants que l'avi i el seu nét hi havien passat i es trobaven a poca distància del lloc de l'explosió. Tots dos van caure a terra. En aixecar-se, l'avi va tractar d'explicar al nét què significaven aquells esdeveniments i li va fer saber que el progrés de la humanitat no podia dependre d'actes violents locals, sinó de la implantació universal de grans ideals que enaltissin el gènere humà.

El doctor Rafael Trueta havia heretat del seu pare la convicció que l'exercici físic

era font de joventut per a la humanitat, cosa que, anys més tard demostraria científicament el seu fill Josep.

Per això el doctor Trueta fomentà en els seus fills l'afició a l'esport des de petits. El 1909, en Rafael va fer soci del Barça el seu fill gran. Aleshores el Barça tenia un terreny de joc al carrer d'Indústria. El camp era de terra, envoltat de fràgils tribunes de fusta.

Després va inscriure els seus dos fills al Club Natació Barcelona. La natació seria l'esport predilecte d'en Josep Trueta, encara que mai no arribés a establir marques com el seu germà Rafael, que va ser el campió d'Espanya. La seva passió per l'esport el va portar també a practicar el futbol, la boxa, el tennis i l'atletisme. Al soterrani de l'Ateneu de Barcelona hi havia aleshores un gimnàs i una escola d'esgrima, a la sala on avui se celebren les exposicions. Les lliçons anaven a càrrec del professor Bea.

Josep Trueta, inicialment esquerrà, hi començà a assistir, seguint el consell del seu pare amb l'objectiu que es convertís en ambidextre. La seva afició i aplicació li van permetre de dominar l'espasa, el sabre i el floret amb notable destresa. D'aquesta manera es va acostumar a utilitzar la mà dreta i l'esquerra, la qual cosa posteriorment el va afavorir molt en l'exercici de la cirurgia en permetre-li d'operar amb les dues mans. A l'Ateneu també va aprendre a jugar als escacs.

Passaven els anys i l'adolescent Josep Trueta continuava somiant dedicar-se a la pintura, però el seu pare estava il·lusionat que continués la tradició familiar perquè cinc o sis generacions de Truetas s'havien dedicat a la ciència i a la medicina.

El títol més antic que posseeix la família és expedit el 1795, per la Facultat de Medicina de la Universitat d'Osca i va ser estès a nom d'Antoni Trueta, d'Artesa de Segre, cirurgià a la guerra del Rosselló, durant la Santa Aliança. Encara que en aquells temps no s'acostumava a discutir

El jove Josep Trueta.

la voluntat paterna, en Rafael, que era un home intel·ligent, no va imposar la seva voluntat obertament. Va convèncer el seu fill que per ser un bon dibuixant li calia conèixer a fons l'anatomia: "Estudia medicina i aprèn anatomia —li va dir— i si continues entossudit a pintar, no exerciràs la carrera".

Aquest va ser el camí que el va portar a la Medicina. Va iniciar-ne els estudis amb escàs entusiasme, encara que poc després ja s'hi sentia profundament interessat. Els últims anys de la seva carrera va exposar en dues ocasions els seus quadres en una sala d'art. Més tard confitaria que, superada la primera crisi, quan vaig poder fer dissecció amb l'esperit

ves pròpies mans, de seguida em vaig adonar de quina hauria de ser la meua missió en la medicina: fer art en el cos humà”.

La segona part del batxillerat i els començaments de la carrera universitària de Trueta van estar immersos en la dramàtica lluita de classes entre patrons i obrers, els quals ventilaven a trets els seus litigis al

Josep Trueta, de militar, l'any 1919.

mig del carrer. El balanç final seria d'uns 800 obrers assassinats i dues o tres dotzenes de patrons víctimes d'atemptats; la Universitat també passava per un període bastant convuls. Trueta recorda que, després dels mítings de Cambó i Ventosa s'organitzaven manifestacions estudiantils que eren durament reprimides per la Guàrdia Muntada, que la persecució es feia quasi sempre per la Rambla i els perseguits solien refugiar-se a l'Ateneu Barcelonès. Els joves corrien amb els cavalls al darrera trepitjant-los els talons i sentint darrera seu soroll de sabres. Tan aviat arribaven a les escales del noble edifici del carrer Canuda, es consideraven salvats.

El setembre de 1921, Josep Trueta es llicencia en Medicina i ingressa immediatament al Departament de Cirurgia de l'Hospital de la Santa Creu. Aquest centre hospitalari era el més gran de Barcelona i tenia una prestigiosa tradició pedagògica: allà s'ensenyà Medicina fins la inauguració de l'Hospital Clínic el 1907. Va ser l'Hospital de la Santa Creu on Pere Virgili va crear el Reial Col·legi de Cirurgia dirigit per Antoni de Gimbernat, el 1768. I en el vell Hospital, erigit en temps del rei Martí l'Humà el 1401, Santiago Ramon i Cajal, professor de la Facultat de Barcelona el 1888, va elaborar la seva teoria de la neurona per la qual li seria atorgat més tard el premi Nobel.

A últims de desembre de 1923 Josep Trueta es casà amb Amèlia Llacuna, que seria la “llum de la seva vida”. Van tenir quatre fills Meli, Rafael (mort en 1931), Montserrat i Tula.

El primer sou que Josep Trueta va guanyar va ser de 250 ptes. al mes, com a metge de guàrdia de la Caixa de Previsió i Socors Anònima d'Accidents.

A l'Hospital encara no guanyava res, les instal·lacions mèdiques d'aquesta mútua eren molt importants i s'hi va arribar a assistir fins quaranta mil accidentats anuals. En un principi, Trueta s'encarregava de les operacions. Per aquella època

una altra font s'ingresos era la que li procurava l'administració d'injeccions de *Salvarsan* contra la sífilis.

L'aparició d'aquest producte per al tractament d'aquesta greu i temuda malaltia venèria, una de les més grans calamitats socials de l'època, va ser veritablement un gran esdeveniment. L'entusiasme amb què va ser acceptat només pot ser comparat amb el que anys després despertaria la penicil·lina. El *Salvarsan* s'aplicava per via intravenosa, ja que el medicament s'oxidava. Aquestes pràctiques no eren llavors tan corrents com actualment, i l'aplicació de cada injecció costava vint-i-cinc pessetes, quantitat molt respectable perquè equivalia a dos jornals i mig d'un obrer especialitzat. El Dr. Trueta confiava al seu fill els sífilítics amb objecte que “el noi” s'obris camí.

El *Salvarsan* “tractament de la sífilis pel 606” va ser un esdeveniment científic amb el qual hom creia poder arribar a curar totes les malalties infeccioses. La seva popularitat va fer córrer rius de tinta, i no només entre els metges, sinó també entre literats i poetes:

¡Ehrlich! El precursor, l'apòstol, el savi.
que té el món sencer pendent del seu llavi.
Aquell que a les fosques sales d'un hosi-

/tal

va veure sorgir una Aurora d'un tub de
/vidre.

¡Ehrlich!, saxó i ros, protector amorós
de la Santa meuca, del pobre crapulós,
del que llueix a la seva cara els estigmes
/del vici.

El batxiller que en combats de passió va
/ser novici

de la que farta de plaers com mana la na-
/tura,

va debilitar el seu cos amb excessos de far-
/tor.

La sífilis sucumbeix! soni l'auri trombó.
Ja no existeix avariosi. I Glòria a Ehrlich
/el Saxó.

De gran gala, per un casament, l'any 1930, amb Amèlia.

Trueta va practicar la primera intervenció quirúrgica al costat del seu pare. Va ser una hèrnia que va extirpar a en Canut, un carreter molt famós de Castellterçol. Era un home molt pintoresc que es va fer ric amb el seus carros, el mitjà de transport i de locomoció més corrent d'aquells anys. Canut es va pagar la seva pròpia estàtua de marbre, que va fer col·locar en uns terrenys seus.

Un dia va entrar en un establiment de venda d'automòbils del carrer Còrsega disposat a comprar un impressionant Renault. Com que el seu aspecte ~~gras~~ popular evidenciava el seu origen, li va faltar poc al dependent per treure'l de l'esta-

Josep Trueta el dia del seu casament.

bliment amb males maneres. Per impedir-li-ho, en Canut va haver d'ensenyar-li un bon feix de billets, cosa que va deixar bocabadat el desconfiat dependent. Va emportar-se el cotxe a casa seva, però no el va poder utilitzar ja que va trigar massa a cridar el Sr. Trueta perquè "li arreglés el ventre" i no va sobreviure a l'operació que el jove metge li va practicar damunt la taula del menjador de casa seva de Castellterçol.

En aquella època s'efectuaven moltes operacions a domicili, perquè la gent tenia tota mena de prevencions de ser tras-

lladats a l'hospital o a la clínica. Aquest prejudici no era privatiu del pacient humil, que veia l'hospital com un asil de pobres, ja que fins i tot els membres de les classes privilegiades es negaven a ser ingressats a una clínica particular.

L'any 1924, el cirurgià nord-americà Winnet Orr de Nebraska va publicar un article en què donava a conèixer un mètode per al tractament de l'osteomielitis crònica, basat en un drenatge ampli dels teixits corresponents a la regió de l'os infectat, fet en tancar l'obertura mitjançant un gran embenat de guix. El Dr. Manuel Corachán, mestre d'en Trueta, va donar a conèixer al seu deixeble aquest article i li va confiar l'assaig de l'esmentat tractament amb malalts del seu servei. Llavors va començar a tractar-los amb el procediment d'Orr.

El jove metge va obtenir de seguida resultats sorprenents. El tractament d'uns quaranta casos li permet d'arribar a noves conclusions: si el procediment té èxit amb infeccions d'ossos ja arrelades amb supuracions cròniques, ha de ser més fàcil de prevenir en una ferida fresca; una infecció no declarada.

Aquest va ser el punt de partida de les seves investigacions, que més tard es coneixeria com el "mètode Trueta". A mesura que investiga va introduint nous detalls tècnics en les seves investigacions, com la necessitat d'eliminar els cossos estranys i restes de teixits deteriorats; excisió i drenatges perfectes seguits per la immobilització amb embenats de guix. Trueta va continuar les seves investigacions en la pràctica de la cirurgia civil, que més tard aplicaria a la cirurgia de guerra, fins estructurar la cura en cinc punts essencials que Trueta faria famosos:

- 1.- Tractament quirúrgic immediat.
- 2.- Neteja de la ferida.
- 3.- Excisió de la ferida.
- 4.- Drenatge.
- 5.- Immobilització amb l'embenat de guix.

El sistema era senzill, però si no s'aplicava correctament, si la seva interpretació es falsejava ni que fos una mica, com els va passar als metges de l'exèrcit nord-americà, es podien ocasionar pèrdues irreparables. Trueta ho havia fet saber: "Tots els punts són de vital importància, però l'èxit de la seva aplicació gira entorn del tercer punt: l'excisió de la ferida. Sense una excisió correcta, encara que els altres punts es compleixin fidelment, la tècnica és inoperant i pot fins i tot ser perillosa".

Quan esclata l'aixecament militar, el juliol de 1936, Josep Trueta era el cap de l'Hospital General de Catalunya. Per a ell no constitueix cap problema greu l'allau de ferits traumatitzats per arma de foc que arriben a l'hospital, víctimes de les

El president de la Generalitat (Companys) visitant l'Hospital General de Catalunya (avui, de Sant Pau). Al costat seu els doctors Trueta i Corachán.

lluïtes del carrer. L'Hospital General de Catalunya, avui Sant Pau, no era un hospital militar, ni en Trueta un metge militar. Però al gran centre hospitalari barceloní van començar a arribar ferits dels

Hospital de Sant Pau, Barcelona 1922: Per primera vegada es filma una operació quirúrgica. El Dr. Trueta (el de l'esquerra) era l'assistent del Dr. Corachán, el seu mestre.

bombardaments aeris i marítims, que eren els qui presentaven les ferides més complexes.

Així que des dels primers moments, els seus ferits, quan abandonaven la sala d'operacions, ho feian ja enguixats.

Dos anys abans el 1934, Trueta havia presentat una nova tècnica de les fractures obertes a la Societat Catalana de Cirurgia. L'exposició del tractament va ser rebuda amb força escepticisme. Només un reduït grup de cirurgians es van decidir a practicar-lo, entre ells Gubern Salisachs, el qual sense pèrdua de temps va començar a experimentar-lo amb els ferits per accident de trànsit, i des dels primers casos va poder comprovar els resultats positius del mètode.

Josep Trueta no ignorava pas la importància que podia tenir en aquells moments conflictius l'aplicació de la seva

tècnica i va decidir exposar-la de nou a la Societat Catalana de Cirurgia. Va pujar a la tribuna, amb aquella secreta amargor de tot innovador davant de l'acollida que, d'entrada, podien tenir les seves teories. Sap que, al principi, la implantació de qualsevol fórmula nova genera quasi sempre el refús a admetre-la, ja que la rutina és arrelada. Però en Trueta pensa que cal afrontar la controvèrsia i les iròniques insídies personals, que ha de córrer aquest risc, perquè hi ha en joc moltes vides humanes.

"El mes de setembre de 1936, vaig llegir un altre treball" —ens va explicar el Dr. Trueta— "i en aquesta ocasió, quan Gubern va assenyalar els seus èxits, els cirurgians catalans van mostrar un gran interès pel mètode. Des d'aquesta època, la tècnica es va anant adoptant gradualment. El 1936 el govern republicà es traslladà a

Equip que desenvolupà la penicil·lina per què arribés al gran públic.

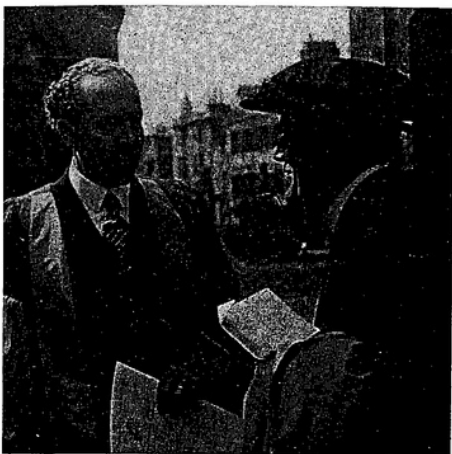
Hospital de la Santa Creu, on començà Trueta.

València i el 1937 s'establí a Barcelona. L'estat major de L'Exèrcit, amb el coronel Joaquín d'Harcourt, famós cirurgià madrileny, Cap de Servei Quirúrgic de l'Exèrcit, fixà la seva residència a Barcelona. Fins aleshores jo havia trobat una forta oposició en les autoritats de l'exèrcit.

Amb l'arribada del coronel d'Harcourt a Barcelona acabaren les meves preocupacions. Després de lleugeres vacil·lacions, va decidir adoptar el mètode a l'exèrcit i durant l'ofensiva republicana de Terol el desembre de 1937 i el gener de 1938, ell mateix el va aplicar a més de cent casos i després en seria un dels més entusiastes defensors. El seu alt càrrec militar li va donar possibilitats de crear una organització que ensenyava aquesta tècnica a tots els cirurgians de l'exèrcit de Catalunya. I va establir un esquema per escalonar i coordinar el tractament de les lesions en els

seus diferents estadis des de l'hospital de campanya fins al de la reraguarda. La divulgació del mètode s'intensificaria gràcies a la seva publicació".

A Catalunya molt aviat va ser *Vox Populi* la notícia que un metge barcelonès salvava quasi miraculosament de l'horrible mutilació els ferits, víctimes dels bombardaments dels avions italians provinents de Mallorca. Aquests arribaven pel mar i s'apropaven a les costes catalanes a gran altura. En determinat moment aturaven els motors i baixaven sense fer soroll sobre Barcelona, descarregant les bombes sobre la ciutat, quan ja els avions voltaven en direcció al mar. D'aquesta forma la majoria de les vegades, la defensa antiaèria no podia detectar la seva presència a temps. Aleshores, quan l'esclat de les bombes encara no havia cessat, a l'Hospital General de Catalunya s'encenien els llums

Doctor en Ciències Honoris Causa (Oxford 1943).

Celebració dels Jocs Florals al Memorial Hall, Westminster, el setembre de 1947. President dels Jocs: Carles Pi-Sunyer.

Amb el Dr. Mitchell Zweig (Londres, 1944).

de senyals i Trueta era cridat amb urgència al quiròfan, si es que no hi era encara assistint les nombroses víctimes produïdes per l'agressió anterior. D'aquesta manera els malalts del dr. Trueta s'anaven convertint en curiositat pública. A l'hospital van començar a arribar metges i periodistes de tota Espanya i de l'estranger, desitjosos de conèixer i comprovar l'interessant i discutit tractament. Una de les visites va ser la de Donald Darlin, periodista anglès, el qual va fer la corresponent comunicació a les autoritats mèdiques del seu país.

Jaume Miravittles, Cap del Departament de Propaganda de la Generalitat, no coneixia el metge, però, com la majoria, estava al corrent de la "llegenda", la més bonica per a un poble que vivia constantment sota l'amenaça de constants bombardejaments.

Un dia van cridar en Miravittles des del front d'Aragó. Al telèfon hi havia Ljubomir Ilitch, iugoslau, comandant de les Brigades Internacionals, ferit per l'explosió d'una mina entre Saragossa i Mediana del Ebro. Amb veu febril, li va explicar que estava greument ferit des de feia uns quants dies i pressentia que el seu cas era d'amputació immediata per evitar la gangrena: però ell havia sentit parlar d'un metge famós que podia salvar-lo i li demanava que fes el possible per acollir-lo al seu servei. Al cap d'unes hores, Ilitch arribava amb una ambulància a la Delegació de Propaganda de la Generalitat, al carrer Còrsega (on ara està el Banc de Girona). Miravittles puja a l'ambulància i es dirigeix a l'Hospital de Catalunya, on Trueta els estava esperant. El cirurgià constata la gravetat del ferit. Una febre altíssima —40 graus— i un dolor intens fa delirar el militar. L'intervé immediatament. Al fons de la ferida hi ha restes de cúbit. La paràlisi cubital, seqüela de la destrucció del nervi en produir-se l'accident, és irreparable a causa de la gran pèrdua de substàncies. Trueta aplica els cinc punts del seu mètode. La millora és apreciable en pocs dies.

Els membres del Consell Nacional Català. D'esquerra a dreta, Josep Trueta, Ramon Penes, Carles Pi-Sunyer, Fermí Vergés i Josep Maria Batista i Roca (Londres, 1940).

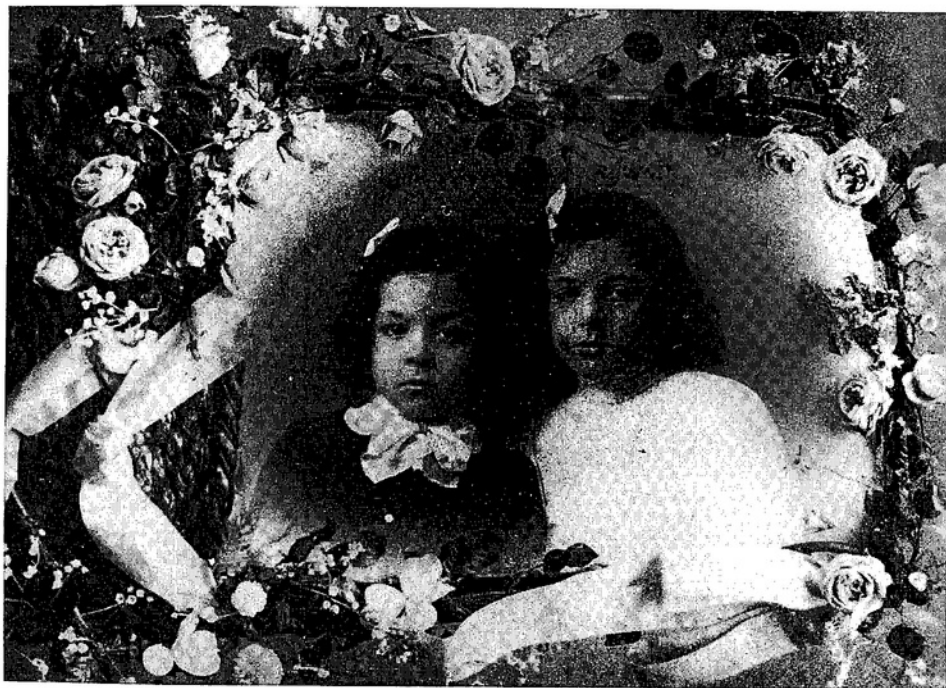
Al cinquè la febre descendeix a 37'8 graus; als deu dies li canvien el guix i pot observar-se la notable millora de la ferida. Se'l torna a enguixar i al cap d'uns altres deu dies se li torna a canviar el guix. I de nou es produeix el "miracle" de què parla la

gent. Les masses musculars s'han apilant, les superfícies en carn viva han començat a granular i els llavis de la ferida s'aproximen.

Aquest home jove, fort i bell, podrà abraçar la seva dona amb els dos braços, encara que, en l'espera, la il·lusió d'aques-

Josep Trueta operant amb el seu mestre Manuel Corachan (Hospital de Sant Pau, 1932).

La família Trueta a casa seva a Oxford.

ta abraçada estigués impregnada d'un olor intolerable. Era el tribut que exigia la fertilitat dels teixits destruïts. Es a dir, l'exudació que arrossegaven els productes de la desintegració, procés obligat i inevitable.

La casa d'Oxford.

A conseqüència d'això, a mesura que aquesta exudació s'infiltrava en el guix, generalment es produïa una forta fetor.

Miravittles recorda: Ilitch, acostumat a viure en aquella atmosfera, no percebia l'olor, però el cert era que al seu voltant no s'hi podia estar; feia pudor de cadàver, tant, que per on passava la gent es girava. Això resultaria fatal per els nostres soldats, quan a principis de 1938 l'exèrcit Republicà perd Catalunya i passa la frontera. Les autoritats mèdiques franceses, que desconeixien el mètode "Trueta" amputaren dotzenes de braços i de cames perquè atribuïen equivocadament aquesta fetor a la gangrena.

Mesos més tard, en ser convidat Josep Trueta a explicar el seu mètode davant els membres de la Societat Reial de la Gran Bretanya, una de les preguntes que li van fer en tractar aquest punt va ser si no era

Júlia i Josep Trueta.

possible pendre algunes mesures per combatre la fetor.

"Sí —va replicar Trueta— ja ho intentem. Durant un temps vàrem utilitzar llevat de cervesa amb el qual farcíem la ferida: i fins un cert punt va donar resultat. El llevat, en fermentar, absorbia els productes de la desintegració dels teixits. Però la dificultat estava a aconseguir-la.

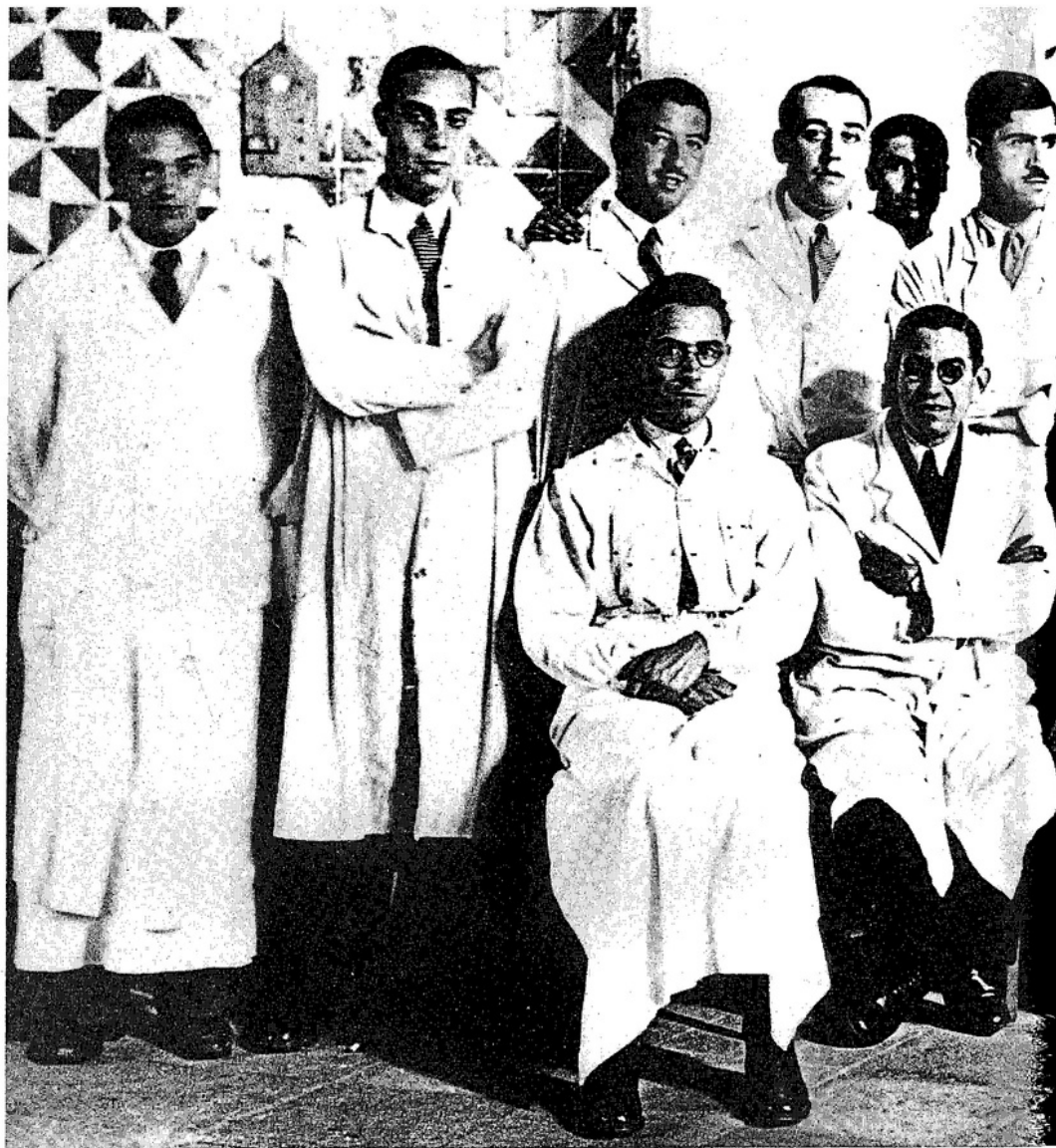
En aquells moments hi havia més bombes que cervesa a Barcelona".

La curació del braç d'Ilitch va ser un cas sorprenent. Va sorgir aleshores la idea de publicar el tractament de les ferides. L'abril de 1939, Trueta donava a Miravittles el manuscrit en català. El Departament de Propaganda de la Generalitat l'edita i el tradueix al castellà, al francès i

a l'anglès. Es l'arma que la Generalitat posa en mans dels cirurgians per fer la "Guerra a la Guerra".

Sembla que l'escenari idoni perquè els grans cirurgians facin aportacions importants a la ciència de la medicina militar, siguin inevitablement els "Camps de Batalla". Ambrosi Paré, el gran Cirurgià de l'exèrcit d'Enric IV, que seguia de prop les conteses, va establir principis que han arribat fins els nostres dies, com és el tractament de les infeccions piògenes amb la seva tècnica de larves de mosca i la seva gran habilitat per localitzar les bales perdudes entre les masses musculars, en un temps que no existien els raigs X.

Els caps quirúrgics dels regiments de Frederic el Gran també van fer notables

El Dr. Trueta es el segon dels asseguts, començant per la dreta.

descobriments. Percy i Larrey, cirurgians dels exèrcits napoleònics, van ser les dues primeres autoritats quirúrgiques de la medicina.

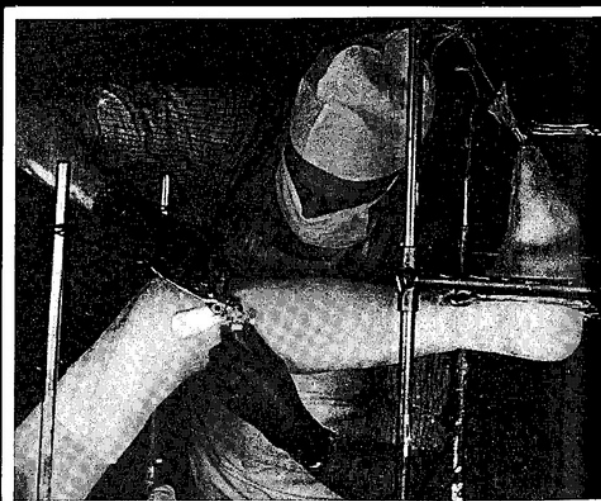
En la seva obra *Tractament de les ferides de guerra*, escriu Trueta que "...en els començaments de la Gran Guerra, els co-

neixements que els cirurgians posseïen sobre el tractament i conducta a seguir en les diferents ferides per arma de foc eren quasi nul·les". Aquesta experiència, a causa de la inactivitat bèl·lica, va provocar en els primers mesos de la guerra (1914-1918) autèntics desastres que obligaren

les autoritats mèdiques a una revisió del sistema, a principis de l'any 1915. Calgué acceptar l'evidència que totes les ferides de guerra eren infectades i que el tètanos, la gangrena i les septicopiofènies atacaven moltes lesions d'aparença benigna. L'aplicació correcta dels cinc punts del "Mètode

de Trueta" va permetre d'arrebassar als més terribles déus de la guerra el més terrible del seu atribut: la gangrena.

La més mortífera de totes les complicacions que poden sobrevenir a un ferit per arma de foc i la causa del més gran estralls en els hospitals militars. A més 17

les guerres enarborava la gangrena el seu tràgic estendard. Trueta va escriure "...des que Fabrici de Hilden la va descriure per primera vegada, l'any 1745, fins la nostra guerra, la gangrena ha estat motiu de constant preocupació".

Per la seva part, el coronel en cap dels Serveis d'Ortopèdia dels EE.UU., professor Paul W. Brown, va constatar: "A la primera guerra mundial, molt abans de conèixer-se el "Mètode Trueta", els morts per gangrena representaven el 18 per cent dels ferits, mentre que a l'actualitat, segons es va poder comprovar a la guerra del Viet-Nam, on es va aplicar el mètode sistemàticament, el percentatge va descendir a un 0,16 per cent".

Una altra de les aportacions catalanes a la ciència mèdica durant la guerra va ser la del transport de la sang. Fins llavors les transfusions es feien directament dels donadors als receptors. No es coneixia el mètode del plasma. Va ser un altre català, Frederic Duran Jordà, el qui va fer possible aquesta proesa que va permetre de salvar milers de vides.

En les primeres setmanes de 1931 Espanya es dessagnava pels milers de senders i camins de les muntanyes pirinenques. La retirada de Catalunya es va iniciar amb l'esclat de l'ofensiva de l'exèrcit franquista, la vigília de la nit de Nadal de 1938 la qual ofensiva arribaria a proporcions impressionants a la caiguda de Barcelona, el 26 de gener de 1939. Però no tots els fugitius eren catalans. La massa de refugiats que arribà a la frontera la integraven també gent establerta a Barcelona que hi havia anat arribant en successius replegaments de l'exèrcit republicà, després de "l'evacuació de Madrid", la "retirada de Màlaga", la "pèrdua d'Aragó" o la "evacuació del Nord", el 1936, 1937 i 1938. Eren homes i dones, nens i avis, amb una gran tristesa a les seves mirades, marcats per les privacions, pel cansament, per la tragèdia d'una guerra sense quarter, les conseqüències de la qual donarien a l'exo-

Trueta a la sala d'operacions del N.O.C. d'Oxford.

de espanyol característiques singulars. Les caravanes de fugitius eren integrades per tots els estaments d'un poble: obrers, metges, escriptors, professors, científics, poetes, músics, pintors, tècnics. Un d'aquests exiliats que passa la frontera és Josep Trueta, cap de cirurgia de l'Hospital General de Catalunya, avui de Sant Pau, on durant tres anys va fer la guerra de l'única manera que a un metge li és permès de fer-la: Salvant vides humanes.

El febrer de 1939 Josep Trueta tenia 42 anys. Era un home alt, ros, d'ulls blaus i molt prim perquè havia perdut 20 kilos darrera la seva intensa feina a peu del quiròfan. A Perpinyà, amb la seva família, de la qual va estar separat des del juliol de

20 Trueta amb la Reina Mare d'Anglaterra.

1936, espera uns visats de Caràcas per traslladar-s'hi.

Als pocs dies de ser a la capital del Rosselló rep la visita de dos metgesses angleses, J.D. Collier i D. Russell. Vénen comissionades pel Foreign Office per convidar-lo a pronunciar unes conferències a Londres sobre el tractament aplicat als ferits de guerra en l'Hospital General de Catalunya. Trueta es trasllada a la capital britànica amb la seva dona, en companyia del Dr. Jordà, també convidat pels anglesos i les dues doctores. Tot i que els nostres compatriotes no tenien passaport, passen les fronteres sense cap dificultat.

A Londres, el Dr. Trueta pronuncia diverses conferències a la Reial Societat de la Gran Bretanya, en presència de l'Alt Comandament dels tres exèrcits. Exposava la seva experiència sobre l'evacuació de ferits de bombardejaments i sobre el servei de Defensa Passiva en general, segons la pràctica adquirida en més de 300 atacs aeris que va sofrir Barcelona, així com sobre l'actuació dels serveis de sanitat.

Elisabeth entrega a Trueta el Premi per "The spirit of Catalonia" als Jocs Florals de Londres de 1947.

Van ser lliçons molt profitoses per als anglesos, que veien venir la guerra i s'havien de preparar.

Davant de la inquietud del matrimoni Trueta per les seves filles, que es trobaven en una colònia de nens refugiats, al sud de

Trueta i Josep Pla. Foto de la dreta: Miquel Sarrias, R. Esteve de Miquel, Josep Trueta, Joan Roig Bomanad i Joaquim Poal.

El Dr. Trueta amb el rei Joan Carles (La Zarzuela, 1975).

França, els van proposar de portar-les amb ells. Respecte a les seves activitats professionals, com que les lleis angleses prohibien que un estranger exercís de metge en temps de pau, el ministre de la Salut pública, Mc.Donald el va nomenar

el seu conseller privat en cirurgia de guerra.

El 1940 el van elegir membre d'honor de la Societat Britànica d'Ortopèdia. En aquells temps Trueta ja s'havia instal·lat a Oxford, contractat a la universitat pel càtedràtic de Cirurgia i Ortopèdia, S.R. Girdlestone, el qual va fer l'impossible per impedir la sortida del país a Trueta.

A la tardor de 1940, Josep Trueta forma part del Consell Nacional de Catalunya que es constitueix a Londres i que presideix Carles Pi i Sunyer, assistit per Josep Maria Batista i Roca, Ramon Perera i Fermí Vergés.

El 1941, en el seu exili a Oxford, escriu *The Spirit of Catalonia*, per donar a conèixer al món anglosaxó la contribució catalana al naixement i desenvolupament de l'anomenada civilització occidental:

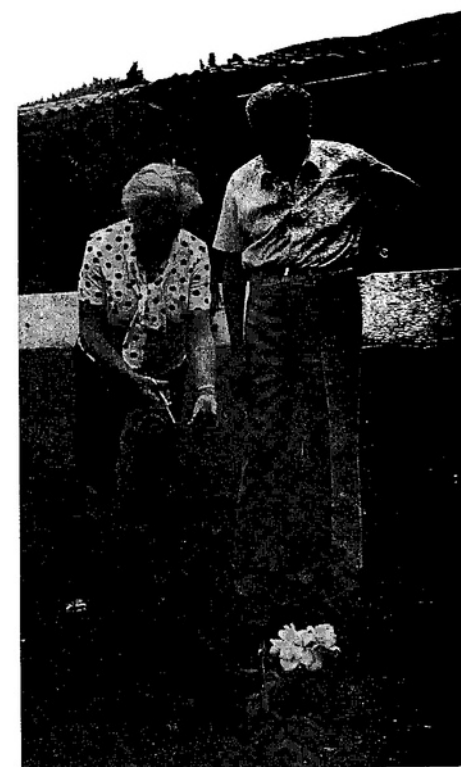
"Els romans antics honoraven amb la corona cívica tothom que hagués sal-

vat en una batalla un sol ciutadà. La universitat té raó de col·locar aquesta corona al cap d'un home que ha salvat la vida de tants".

El bell cap que coronava la Universitat d'Oxford era la d'en Josep Trueta Raspall, metge català exiliat a final de la nostra Guerra Civil. El presentador era l'orador públic J.B. Barrington-Ward, M.A. del "Christ Church College", encarregat de pronunciar el discurs en llatí, el qual va elogiar els mèrits obtinguts per l'honorat i va parlar de la "tendresa i destresa del seu cor i de les seves mans". Era el 6 de maig de 1943. L'acte va tenir lloc al gran amfiteatre del segle XVII, el sumptuós "Cheldonian", on a Oxford es celebren les cerimònies acadèmiques presidides pel canceller.

En el grup d'espanyols assistents a l'acte regnava l'emoció. El grau del Doctor "Honoris Causa" atorgat a Trueta per la celebre universitat britànica era una distinció de la qual tots se sentien orgullosos. Alguns, molt pocs, havien vingut d'Espanya. Els altres formaven part de la important colònia de refugiats de Londres, de Cambridge i d'Oxford. Era gent encara plena d'esperança. Les paraules de Winston Churchill en el seu discurs pronunciat

Es professors Severo Ochoa i Josep Trueta, amb motiu de la investidura del primer com a Doctor Honoris Causa de la Universitat d'Oxford (1961).

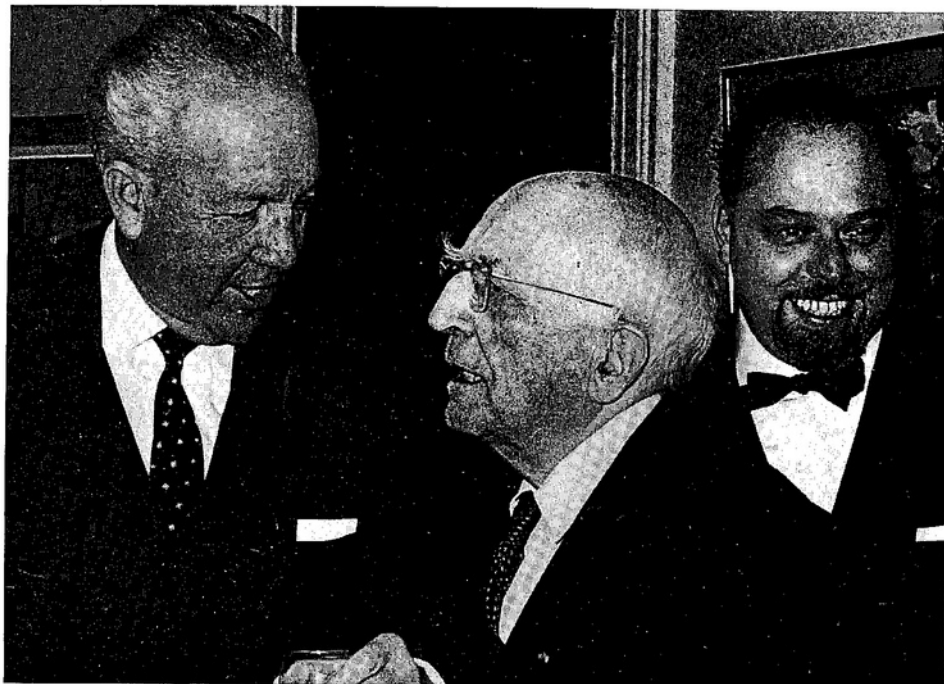
Escena familiar.

davant de la Cambra dels Comuns al cap de pocs dies de la caiguda de París, el 18 de Juny de 1940, els havia omplert de legítim orgull:

"No menyspreo ni desestimo en absolut els enormes perills ni els greus trastorns que graviten sobre nosaltres. Però per altra banda crec fermament que tots els nostres compatriotes demostraran que són capaços d'afrontar-los tal i com ho van fer els valents ciutadans de Barcelona".

Aquest fragment del discurs del Premier britànic, publicat a "The Daily Telegraph and Morning Post", el 19-6-1940, va ser suprimit en el "Diari Oficial" de les seccions del Parlament a instàncies del duc d'Alba, ambaixador de Franco a Londres.

Trueta amb Salvador Madariaga i el pintor Abelló, a Oxford (1963).

Trueta rep el Premi Gimbernat a la Reial Acadèmia de Medicina (Barcelona).

Aquest reconeixement i la creença que en finalitzar la contesa mundial tornarien a la seva pàtria va ser allò que va avivar l'esperit de resistència de la nostra gent,

Nous Premis: Trueta l'any 1970.

esventades per tot arreu durant aquells anys difícils.

Cada diumenge, després d'haver fet una ràpida visita a l'hospital "Winfield-Morris", Josep Trueta anava a buscar Salvador de Madariaga i junts passejaven pels verdíssims prats que envolten Oxford. La conversa derivava irremeiablement cap a l'enyorada terra natal. Cada diumenge "arranjaven" Espanya i cada diumenge discutien acaloradament sobre Catalunya amb dos criteris oposats sobre la problemàtica catalana en particular i el problema de les autonomies en general.

En el punt en què estaven d'acord era en la necessitat que tan bon punt acabés la guerra, la "reconstrucció moral i material del nostre país requeria els esforços i la capacitat de tots. La nostra reconstrucció anirà lligada a la d'Europa perquè Europa ens necessita tant com nosaltres la necessitem a ella. Som el poble on els valors

Els professors Trueta i De Bekey, premis nacional i internacional de cirurgia.

de l'individu es mantenen més purs, tot i la coacció esclafadora de l'Estat", puntua Izava Madariaga.

El treball i la aportació de Josep Trueta a la medicina és immensa. Potser el que li ha donat més popularitat sigui el mètode sobre el tractament de les ferides. Però, dintre del món de la investigació, la troballa de la doble circulació renal és un descobriment de la més gran transcendència. Amb aquest descobriment s'obrirà un nou i interessant capítol, ha dit el professor Teófilo Hernando, dintre del tan ampli temari de les circulacions locals, que Trueta va estendre fins als ossos. Les seves observacions van començar el 1936, durant la nostra guerra. Després del traumatisme en els accidents o de les ferides causades pels bombardejaments es produïen molt sovint fallides renals.

Va continuar les investigacions a Oxford. A principi dels anys 40 va observar

que alguns pacients que ingressaven a l'hospital "Winfield-Morris", a vegades amb lesions aparentment lleus, morien d'urèmia als vuit dies. Llavors va començar una sèrie de treballs experimentals amb

El matrimoni Trueta i les seves tres filles, Meli, Montserrat i Júlia.

Trueta ballant sardanes (S'Agaró, 1967).

traumatòleg, les seves primeres investigacions es van orientar cap als ossos. Va resoldre el dubte entre el criteri de John

Hunter, defensor d'un creixement uniforme en la seva totalitat. Trueta va reafirmar la tesi del primer.

Les investigacions de Trueta sobre el procés embriològic de l'origen de l'os es va interrompre quan la malaltia va començar a causar estralls en la seva vigorosa humanitat, el setembre de 1976. Quan es va confirmar el diagnòstic de la metastasi, Trueta va confessar que la mort no li feia por..., que tan sols demanava uns mesos de vida per poder acabar les seves memòries i, sobretot, culminar les seves investigacions sobre els orígens de la formació òssia en el cos humà. El Dr. Alfredo Rocha, íntim amic i metge de capçalera de Trueta, va ser el que li va donar la notícia: "No fa ni un mes, quan el professor jeia en el seu llit de mort, que hem sabut que en un famós laboratori de biologia dels EE.UU. s'acabava de comprovar fins a quin punt eren correctes les hipòtesis i asseveracions fetes pel professor Trueta sobre l'osteogenèsi fa més de 20 anys. Teoria que ell exposa a la pàgina 229 de

Amb Pau Casals (Puerto Rico, 1973).

El Dr. Trueta amb Antonina Rodrigo, autora d'aquest llibre, a Barcelona, l'any 1975.

la seva obra *L'estructura del cos humà*:

"Com hem dit abans, Urist i Strates (1971) han aconseguit de produir matriu òssia desmineralitzada la qual anomenen "Substrat Ossi Morfogènetic" (S.O.M.), la qual, implantada en un feix muscular d'animal de la mateixa espècie indueix a la diferenciació de cèl·lules mesenquimatoses en cèl·lules osteogèniques... De confirmar-se aquesta asserció, la clàssica teoria de la procedència no específica de l'osteoblast basada en la metaplàsia de cèl·lules conjuntives "indiferenciades", contra la qual fa vint anys que arguïen, podria donar-se per descartada definitivament. Com hem sostingut durant tant de temps, la determinació osteogènica s'origina en el mesènquima en les primeres fases del desenvolupament embrionari, possiblement en l'estat de "gàstrula" la participació del S.O.M. en la inducció vascular, que tanta importància creiem que té en l'osteogènesi, es troba en curs d'investigació en el moment d'escriure aquestes línies".

Trueta somiava montar un institut d'investigació biològica al parc zoològic de Barcelona, però aquest, com altres projectes que portaven camí de ser realitat, o

bé van morir o van ser confiats a persones més o menys addictes al règim franquista. Un cop més, Espanya desaprofitava un dels seus més notables homes de ciència. Mentre els governs d'altres països intentaven d'atraure'l per tots els mitjans, Trueta esperava, amb secreta amargor, poder oferir als seus compatriotes l'experiència de tants anys d'estudi i d'investigació, en un

L'enterrament del Dr. Trueta.

país estranger, on, tot i les seves reiterades reivindicacions d'*exiliat català*, el van tractar com el més bo dels seus iguals.

Josep Trueta, professor emèrit de cirurgia ortopèdica de la universitat d'Oxford, proposat dues vegades per al premi Nobel, membre d'honor de nombroses Acadèmies i Associacions Mèdiques de tot el món, amb innombrables premis i títols, doctor "Honoris Causa" de les més prestigioses Universitats europees i americanes, ha contribuït a la Història de la Medicina amb la publicació de més de 200 treballs i 20 monografies, publicades en diversos idiomes.

A Barcelona, a Espanya, el seu nom va ser proscribit a la premsa per ordre dels successius governs franquistes. Fins l'any 1969 no se li va atorgar el premi Virgili, de la Societat de Cirurgia de Barcelona. El 1970 se'l va designar Acadèmic d'Honor de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. I fins el novembre de 1976 no va ser nomenat doctor "Honoris Causa" de

la Universitat Autònoma de Barcelona, la mateixa universitat que el 1935 li havia ofert una càtedra a la qual Trueta va renunciar de moment perquè tenia el propòsit de visitar abans algunes institucions quirúrgiques universitàries estrangeres.

A la tardor de 1976, Trueta es troba ferit de mort. A l'acte celebrat a l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau, Trueta, amb gran emoció, va pronunciar el que havia de ser el seu darrer parlament públic:

"Havent deixat Catalunya quan la democràcia moria en ella, és per mi una font de gran satisfacció el que aquest títol em sigui conferit quan la democràcia hi reneix... La llibertat és consubstancial en la meua vida. Aquest acte d'avui significa el veritable retorn a la meua terra, que vaig deixar perquè no volia veure morta la llibertat del meu país".

Josep Trueta i Raspall va morir el 19 de gener de 1977.

Una de les seves darreres fotografies, a Santa Cristina d'Aro, amb dues filles seves, nebodes i el professor Trias Fargas.

CRONOLOGIA BIOGRAFICA

- 1897 Neix a Barcelona el 27-10-1897.
- 1901-02 Comença a assistir a un parvulari i després passa al **col·legi dels Escapulars** de la Ronda de Sant Antoni.
- 1919-21 Estudiant intern en el Departament de Medicina interna del **professor Lluís Solervicens**.
- 1922 Doctorat en Medicina. Metge intern a l'hospital de la Santa Creu.
- 1923 Es casa amb Amèlia Llacuna.
- 1927 *Autohemoteràpia en les complicacions broncopulmonars postoperatòries*. "Anals Hsp. Santa Creu i Sant Pau", L.207-210. En col·laboració amb Drs. Corachan i Pi Figueras.
- 1923 Membre de la Societat de Cirurgia de Barcelona. Cirurgia ajudant de **Marc Corachan**.
- 1929-39 Cirurgia cap de la Caixa de Previsions i Socors.
- 1929 *Contribució al estudi de les fractures aïllades dels escafoides del carpi*. "Ars Med.", 5, 15, 20.
- 1930 *A propòsit dels quists essencials dels ossos*, "Ars. Med." 6, 387, 391.
- 1931 *Les perduodenitis* (Circulació privada) Barcelona.
- 1932 Membre de l'Associació Francesa de Cirurgia.
- 1933 Membre de la Societat Internacional de Cirurgia.
- 1934 *Els casos de simulació en els accidents de treball*. "Butll. Ass. G.E. Ass.", 21, 23.
- 1935 Membre fundador de la societat Espanyola de Cirurgia Ortopèdica. Membre de la societat Italiana d'Anestèsia i d'Analgesia.
- 1936 Presenta per segona vegada (la primera va ser el 1934) el mètode per curar les ferides obertes, a la Societat Catalana de Cirurgia.
- 1937 *El Sarcoma d'Ewing*. "La Med. Catalana", 7, 475, 483.
- 1938 *Tractament actual de les ferides de guerra*, editat per la Generalitat de Catalunya.
- 1939 Exili. A Perpinyà és convidat per dues metgesses angleses, comissionades pel Foreign Office, a donar a conèixer, a Londres, el seu mètode de curar les ferides obertes.
- 1940 Incorporació a la plantilla del Wingfield-Morris Hospital com a conseller del Ministeri de Sanitat. Membre de la Royal Society of Medicine, Londres.
- 1942-43 Cirurgia en cap del servei d'Accidents de la Radcliffe Infirmary de Oxford durant l'absència per serveis de guerra del cirurgià en cap.
- 1945 Doctor *Honoris Causa*. Universitat d'Oxford.
- 1945 *Renal Anòxia*. (Anòxia Renal). "The Lancet" II, 415.
- 1946 *Osteomielitis hemàtgena aguda tractada amb penicil·lina*. "The Lancet", 877, 881 (en col·laboració amb M. Agerholm).
- 1947 Membre honorari del Royal College of Surgeons del Canadà.
- 1948 Premi Laborie, amb Medalla de l'Acadèmia Francesa de Cirurgia.
- 1949 Membre Honorari de la Societat Italiana d'Ortopèdia i Traumatologia.
- 1950 Doctor en Medicina Honoris Causa per la Universitat de Buenos Aires.
- 1951 Membre Honorari de la Royal Faculty of Physicians and Surgeons de Glasgow (Escòcia).

BIOGRAFIES CATALANES

VI

PUJOLS

Xavier Renau

XIRGU

Antonina Rodrigo

GAMPER

Nicolau Casaus

VENTURA GASSOL

Josep M. Ainaud de Lasarte

TRUETA

Antonina Rodrigo

MARIA BARRIENTOS

Josep M. Colomer Pujol